

НАПРЯМИ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ІННОВАЦІЙНОЇ ЗАЙНЯТОСТІ НА РЕГІОНАЛЬНОМУ РІВНІ

В статті розглянуто напрями забезпечення інноваційної зайнятості на регіональному рівні. Показано взаємозв'язок зайнятості з інноваційною діяльністю регіону.

Ключові слова: *інновації, зайнятість, інноваційна зайнятість, інноваційна діяльність, регіональні інноваційні центри.*

Вступ. Перехід України до інноваційної моделі розвитку, в якій джерелом економічного зростання мають стати наукові знання, технологічні інновації та інформація, потребує кардинального перегляду методів і механізмів регулювання ринку праці з метою посилення інноваційної ролі людського потенціалу.

Постановка проблеми. Однією з основних рис, притаманних інноваційній економіці, є спрямування системи державних пріоритетів на капіталізацію витрат, що вкладаються у людину. В широкому розумінні інноваційну діяльність слід реалізовувати як процес виробництва і матеріалізації наукових знань та випереджального зростання наукового, професійно-кваліфікаційного і культурно-технічного рівня населення. Кожна принципова зміна в науці і техніці, якщо її розглядати комплексно, завжди має певне соціальне значення, адже безпосередньо стосується найголовнішого компоненту продуктивних сил – економічно активного населення.

Аналіз останніх джерел та публікацій. Наукова полеміка стосовно впливу інновацій на зайнятість, розпочата ще класиками політекономії (А.Смітом, Д.Рікардо, К.Марксом), триває і нині. В економічній літературі знаходять своє відображення проблеми регулювання ринку праці в роботах Д.Гелбрейта, Р.Еренбурга, Д.Кейнса, К.Макконнелла, А.Оукена, П.Самуельсона, а також українських вчених зі світовим ім'ям: І.Вернадського, С.Подолінського, М.Туган-Барановського. Значний доробок у розробку теоретичних основ регулювання зайнятості внесли такі відомі вітчизняні вчені, як А.Ачкасов, Л.Антошкіна, А.Базиліук, С.Бандур, Д.Богиня, І.Бондар, В.Васильченко, В.Гаєць, О.Грішнова, Б.Данилишин, Д.Дмитренко, Т.Заяць, А.Колот, Н.Кузнецова, Л.Кривенко, В.Куценко, В.Лич, Е.Лібанова, І.Манцуров, О.Сологуб, Л.Федулова, А.Чухно та ін. Окремі аспекти інноваційних чинників зайнятості розглядали в своїх наукових працях Б.Баласинович, О.Левченко, Л.Лісогор, В.Онкієнко, О.Попова, Л.Семів, В.Чижова та ін.

Проте, недостатньо дослідженими залишаються інновації в сфері зайнятості та інноваційні процеси регулювання зайнятості населення. Вимагає удосконалення механізм регулювання якісних параметрів зайнятості як чинник забезпечення інноваційного розвитку країни та її регіонів. Потребує уточнення зміст і структура організаційно-економічного механізму регулювання зайнятості населення, а також обґрунтування пріоритетних напрямів формування політики зайнятості в Україні в процесі інноваційного розвитку. Усе це зумовлює подальше поступове та глибоке розкриття вивчення цих глобальних економічних процесів.

Виклад основного матеріалу дослідження. Досліджувати проблему зайнятості населення регіону також необхідно через призму інновацій, оскільки, поряд з високим рівнем безробіття, існує проблема в забезпеченні ринку праці інноваційними висококваліфікованими кадрами, які здатні були б займатися інноваційною діяльністю.

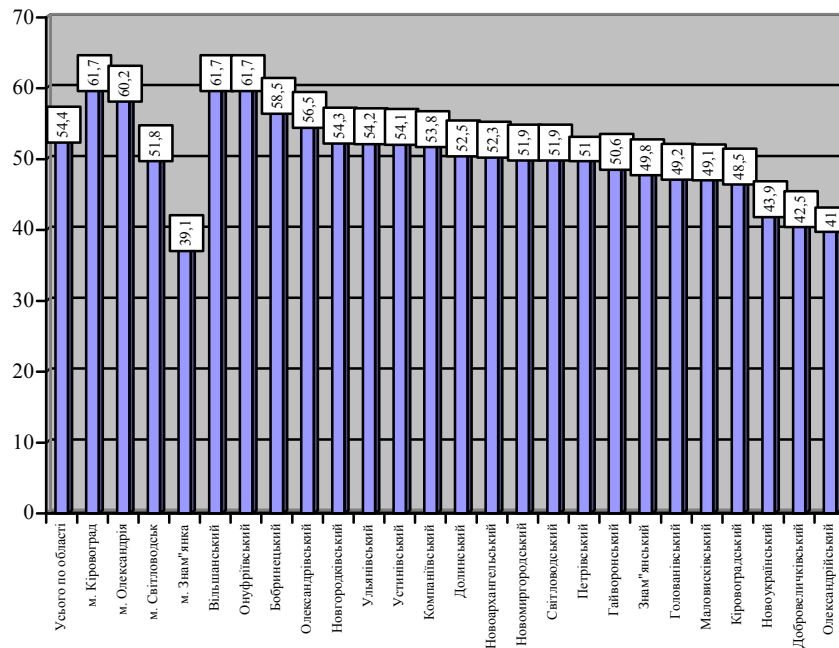
Головними причинами відсутності активізації інноваційної діяльності промислових підприємств є: брак коштів у господарюючих суб'єктів, недосконалість системи менеджменту інновацій усередині підприємств та відсутність інноваційних кадрів на підприємствах, які б забезпечили інноваційно-прогресивний шлях розвитку регіону. А це в свою чергу говорить про існування проблем у наданні якісної професійної освіти.

Професійна освіта і підготовка кваліфікованих кадрів завжди були обумовлені рівнем економічного розвитку країни і регіону, але, у свою чергу, впливали на темп його розвитку. Більше того, важливо відзначити, що виробництво і система професійної освіти неподільні, взаємозв'язані і взаємозалежні, тому, розвиток виробництва повинен вести до розвитку системи професійної підготовки кваліфікованих кадрів для нього. Але парадокс: коли економіка регіону потребує інноваційних кадрів, система професійної освіти переживає не кращі часи. Особливе місце у вивченні даної проблеми необхідно відвести розвитку вищої освіти, оскільки саме в цьому прошарку освітніх послуг можна найкраще реалізуватися щодо інноваційних кадрів. Саме працівники з вищою освітою є потенціалом для інноваційного розвитку регіону, але їм не слід забувати про коледжі, технікуми та професійно-технічні училища які забезпечують область робітничими кадрами.

В 2009 році питома вага працівників регіону за рівнем освіти та видами економічної діяльності знаходиться не на найкращому рівні. Державне управління найкраще забезпечене кадрами з повною вищою освітою - 56,9%, а найгірший стан в сільському господарстві - 8,7%, в промисловості теж стан забезпечення кадрами з вищою освітою теж на низькому рівні - 18,6% [1].

Оскільки регіон є аграрним, то в першу чергу необхідно покращити стан забезпечення кадрів з вищою освітою в сільському господарстві і не забувати про його покращення і в промисловому секторі економіки бо це і є основа розвитку інноваційної діяльності нашого регіону. Якщо говорити про питому вагу працівників які мають вищу освіту по містах та районах в 2009 році, то найкраща ситуація щодо забезпечення неповної та базової вищої освіти в м. Кіровограді – 34,6%, найгірша в м. Знам'янка. По вищій освіті найкращий показник в Онуфріївському районі – 33,3%, а найгірша ситуація склалася в Добровеличківському районі – 19,6% [1].

З загального рейтингу районів за часткою працівників з вищою освітою усіх рівнів (рис. 1) видно, що по містах, лідирує обласний центр – 61,7%, а найгірша ситуація в м. Знам'янка – 39,1%. Якщо розглядати райони, то найкраща ситуація склалася в Вільшанському районі – 61,7%, а найгірша в Олександрійському – 41% працівників з вищою освітою усіх рівнів [1].

Рис. 1. Рейтинг районів за часткою працівників з вищою освітою усіх рівнів
 Джерело: за даними Головного управління статистики у Кіровоградській області

[1]

Інвестиційна привабливість системи професійної освіти можлива за умови відповідної якості підготовки випускників вимогам, сучасних працедавців. Освітні установи продовжують вибудовувати свою діяльність на основі освітніх стандартів, що діють, які на даний час є морально застарілими [2, с. 32].

Системність і масштабність змін в підготовці робітників і фахівців для високотехнологічного виробництва припускає стійкість отримання результатів. Для цього потрібні кардинальні зміни змісту професійної освіти, оновлення матеріально-технічної бази (сучасні навчально-лабораторне і виробниче устаткування) освітньої установи, інноваційні підходи до управління установою. В результаті системних змін підвищується якість професійного навчання, як наслідок впровадження в освітню діяльність інноваційних технологій, адекватних тенденціям техніко-технологічного переозброєння виробництва. Такий підхід формує професійну мобільність і забезпечує соціальну захищеність випускника в умовах ринкової економіки, що дозволить йому з перших днів роботи активно включитися у виробничий процес без адаптації і перенавчання.

Але за останні роки спостерігається постійне зниження рівня інноваційної активності підприємств регіону, що можна трактувати як неспроможність вітчизняного професійного потенціалу виступати повноцінно у ролі акумулятора та матеріалізатора сучасних знань, а, відповідно, і носія основного людського капіталу суспільства [3, с. 30].

За даними статистики, за період з 2005 по 2009 рр. частка інноваційно-активних промислових підприємств регіону знизилася з 37 до 32 підприємств, хоча загальна кількість промислових підприємств збільшується з 258 до 298 підприємств. Кількість підприємств які впроваджували інновації постійно змінювалась і найбільше їх було у 2007 році (31 підприємство), але у зв'язку з кризовими явищами в державі їх кількість дещо знизилась до 2009 року (28 підприємств). В зв'язку з цим і кількість підприємств які реалізували інноваційну продукцію також знизилась за період 2005-2009 рр. з 35 до

24 підприємств (рис. 2) [4].

На тлі загального зниження інноваційної діяльності області, спостерігається негативна тенденція і в кількості підприємств, що реалізували інноваційну продукцію за межі України. Їх кількість зменшилася з 10 в 2007 році до 7 підприємств в 2009 році.

Рис. 2. Динаміка інноваційної діяльності по Кіровоградській області

Джерело: за даними Головного управління статистики у Кіровоградській області

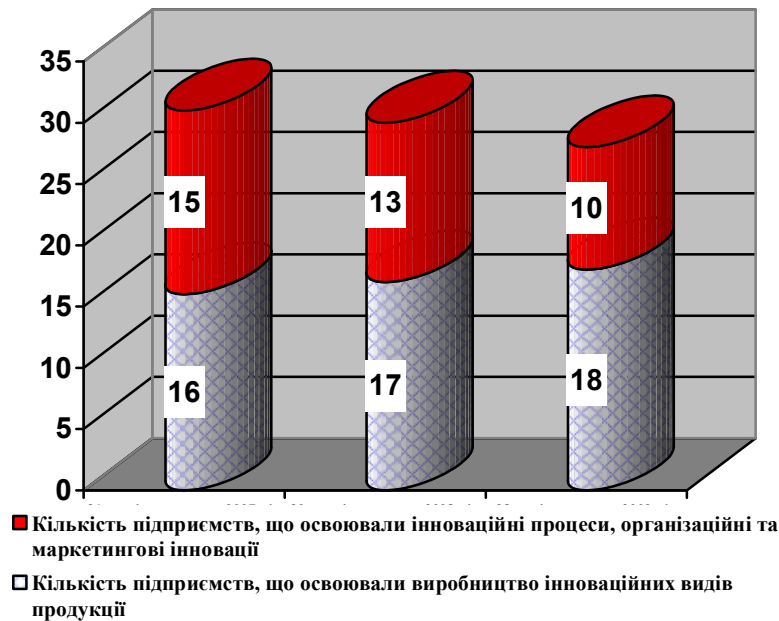
[1]

Розглядаючи детальніше впровадження інновацій на підприємствах регіону, можна сказати, що на фоні зменшення загальної кількості підприємств, які впроваджували інновації, кількість підприємств, що освоювали виробництво інноваційних видів продукції збільшувалась із загальної їх чисельності починаючи з 2007 року – 16 підприємств, до 18 підприємств в 2009 році. Тобто, їх загальна чисельність зменшувалася за рахунок зменшення підприємств, які освоювали інноваційні процеси, організаційні та маркетингові інновації (рис. 3).

Хотілося б відмітити, що в області кількість організацій які виконують наукові дослідження і розробки з 2000 року по 2009 рік не змінилася, більше того, навіть за цей період мала спадаючі тенденції (рис. 4).

Це можна пояснити низьким попитом підприємств області до інноваційних розробок, що в свою чергу негативно вплинуло на їх інноваційну діяльність.

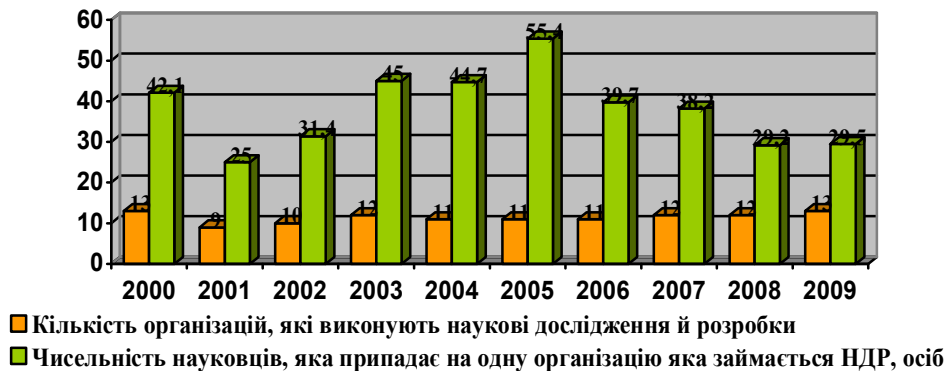
Дослідження показали, що реалізація масштабних інноваційних та інвестиційних проектів у ряді районів області може виявитися неможливою внаслідок відсутності кадрів відповідного рівня кваліфікації, здатних реалізовувати різного роду проекти.

Рис. 3. Розподіл підприємств Кіровоградської області, що впроваджували інновації за типами інновацій

Джерело: за даними Головного управління статистики у Кіровоградській області

[1]

Рис. 4. Наукові кадри та кількість організацій в Кіровоградській обл.

Джерело: за даними Головного управління статистики у Кіровоградській області

[1]

Тому, створення і узгоджене використання всіма зацікавленими сторонами спеціалізованих інформаційних ресурсів дозволить інтегрувати в масштабах регіону зусилля з розробки шляхів і механізмів комплексного вирішення задач кадрового забезпечення регіонального розвитку і формування ефективної структури зайнятості населення.

Удосконалення механізму забезпечення молодіжної зайнятості регіону, характеризується несприятливою демографічною ситуацією, значним старінням населення в регіоні, що призводить до низького рівня забезпеченості молодими фахівцями підприємств та організацій області, напруженістю на ринку праці, складністю працевлаштування молодих громадян, високим рівнем молодіжного безробіття.

Тому, основною метою регіональних органів влади та органів місцевого

самоврядування повинно стати регулювання ефективної політики молодіжної зайнятості та заходів забезпечення підвищення конкурентоспроможності молодих фахівців на ринку праці регіону, а також забезпечення реалізації заходів по зниженню рівня молодіжного безробіття.

Для покращення інноваційності промислового сектора області та збільшення робочих місць для молодих працівників пропонується:

1. Створення інноваційної інфраструктури, що включає інноваційні, венчурні фонди, галузеві і регіональні інноваційні організації та фірми, маркетингові і кластерні компанії, які повинні бути наділені особливою державною функцією.

2. Розроблення механізму міжгалузевої та регіональної координації і державної підтримки розвитку інноваційної інфраструктури.

3. Визначення пріоритетним напрямом діяльності суб'єктів інноваційної інфраструктури стимулювання розвитку малого наукоємного бізнесу.

4. Формування державної інформаційної інфраструктури шляхом створення загальної інформаційної мережі, що містить відомості стосовно суб'єктів інноваційної інфраструктури, напрямів їх діяльності, розробок та можливостей їх впровадження у виробництво, розширення доступу до інформаційних мереж та банків даних.

5. Створення і забезпечення функціонування:

- патентних підрозділів на державних підприємствах;
- підрозділів з питань трансферу технологій, інноваційної діяльності та інтелектуальної власності в центральних органах виконавчої влади;
- мережі регіональних інноваційних структур (інноваційних центрів, інноваційних бізнес-інкубаторів і центрів трансферу технологій);
- наукових парків на базі провідних вищих навчальних закладів;
- комунальних спеціалізованих небанківських інноваційних фінансових установ.

6. Формування інноваційно-активних територій (технополісів, наукових парків).

7. Побудувати ефективні інноваційні системи, які дозволяли б швидко перетворювати інноваційну ідею на товар, в основі якої державне, приватне інноваційне партнерство та розробити регламент такого партнерства, чітко визначити права, обов'язки сторін, зокрема прав на інновації.

Розглядати проблеми інноваційної діяльності тільки в промисловості регіону є не зовсім доречно, оскільки все ж регіон є аграрним.

В період подолання кризи в регіоні актуальним є питання розвитку інноваційних процесів у сфері сільського господарства. Особливо важливим є залучення інноваційних технологій при здійсненні підприємствами зовнішньоекономічної діяльності. Основною проблемою при цьому є підтримка науково-технічного і освітнього потенціалу на належному рівні та постійне фінансування проектів розвитку інноваційної діяльності.

Тому, як ніколи постає питання існування в області "Інноваційного центру", який би акумулював в собі різні підрозділи, які б і вирішували різного роду питання, пов'язані з інноваційною діяльністю агропромислового комплексу (АПК).

Існуюча мережа регіональних центрів інноваційного розвитку є недосконалою і не повністю враховує специфіку кожної області яка підпорядковується конкретному регіональному центру інноваційного розвитку. Нині в Україні існує 11 таких центрів. Регіон входить до "Чорноморського регіонального центру інноваційного розвитку", в який крім нашої області входять Миколаївська та Одеська області, які за специфікою своїх особливостей зовсім не підходять до нашої області, і найважливішим аргументом цього є те, що ми, на відміну від цих областей, не маємо відкритого виходу до моря, що й становить основну особливість і направленість даного центру. Регіону більш імпонує така область як Черкаська, яка є дійсно центральним регіоном, і яка теж входить до

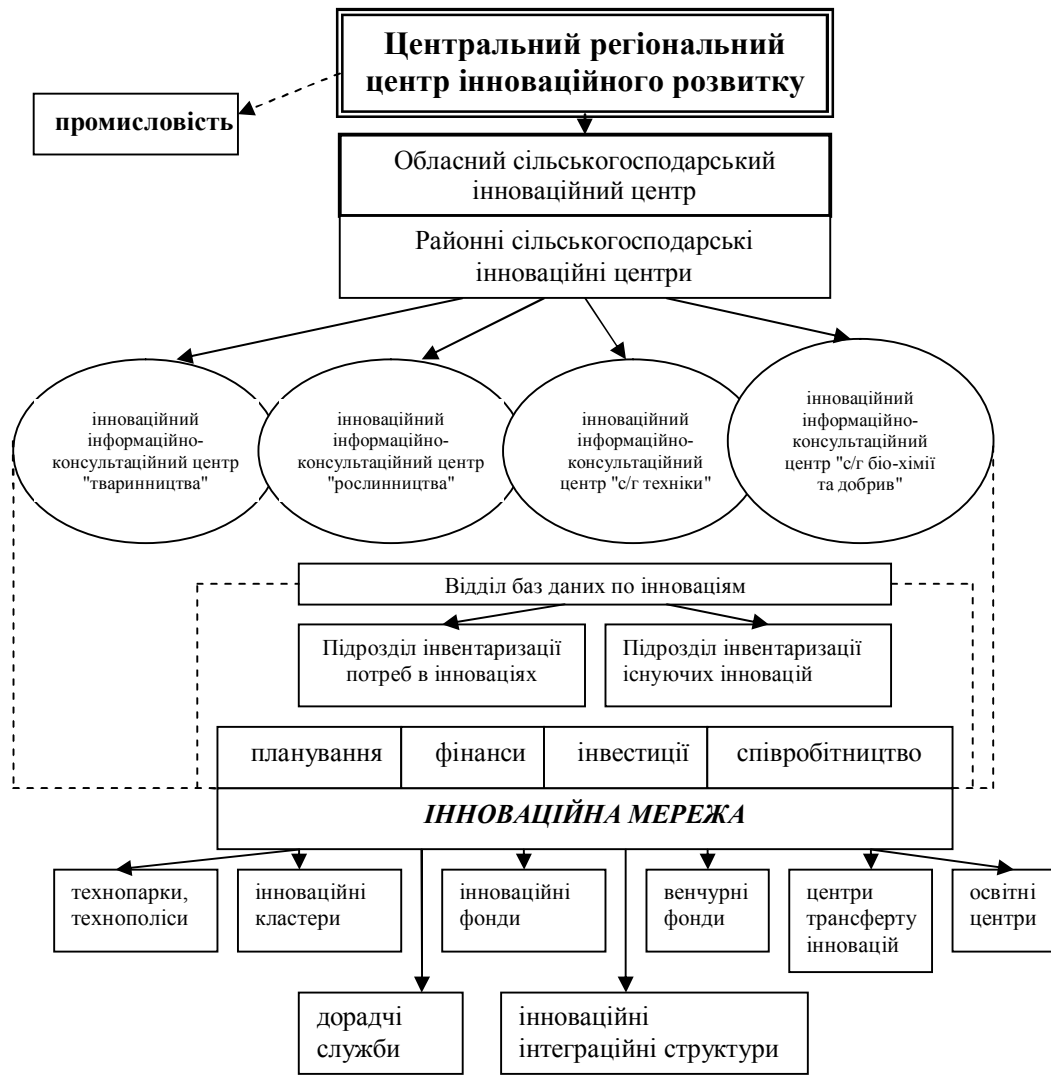
регіону який не підходить їй за своїми особливостями (рис. 5).

Рис. 5. Мережа інноваційних центрів інноваційного розвитку України

Джерело: розроблено автором

Тому, актуальним є створення "Центрального регіонального центру інноваційного розвитку" з центром в м. Кіровоград, який би дійсно працював в сфері промисловості, агропромислового комплексу (рис. 6) та сфері послуг. До складу даного центру бажано включити відділ баз даних по інноваціям, який би займався інвентаризацією потреб в інноваціях та надавав рекомендації щодо існуючих інновацій та можливості їх використання.

Рис. 6. Структура регіонального центру інноваційного розвитку області
Джерело: розроблено автором

В промисловості, з метою підтримки вітчизняних виробників відповідно до вимог СОТ та підняття іміджу регіону, забезпечити державну підтримку підприємств, що виробляють обладнання для атомних електростанцій, звернувши особливу увагу на великі підприємства (ЗАТ «Науково-виробниче підприємство «Радій» тощо), у тому числі шляхом удосконалення системи державних закупівель.

Інші заводи області потребують докорінних змін щодо інноваційних підходів модернізації їх діяльності, виробництва, та персоналу, зокрема, такі підприємства як: ВАТ «Червона зірка», ЗАТ «Гідросила ГРУП», ВАТ «Кіровоградський завод гідравлічних машин «Сахгідромаш», ВАТ «Завод «Сегмент», ВАТ «Кіровоградський механічний завод», ТОВ «Кіровоградський завод дозуючих автоматів», ТОВ «Ремонтно-механічний завод» м. Олександрія та «Гайворонський державний тепловозремонтний завод».

Проаналізувавши існуючі проблеми в деяких секторах АПК, виникають питання щодо відновлення м'ясо-молочного сектору. Розглядаючи молочний сектор, необхідно відзначити відсутність будь-яких передумов для його розвитку. В області не існує жодного заводу по переробці молока, а від так і централізованих пунктів по його збору. Даний сектор обслуговується іншими регіонами і, відповідно, якість і оплата такого

обслуговування є низького рівня та не вигідна для місцевих виробників молока. Тобто, відбувається відтік сировини з регіону до інших регіонів за низькою ціною та стимулює розвиток ринку молочних продуктів у інших областях, що є для нашої області не вигідно. При цьому, зменшується поголів'я худоби в зв'язку з ціновою ситуацією на даному ринку. Це, в подальшому, негативно впливає на м'ясопереробний сектор АПК, який також забезпечується сировиною на неналежному рівні. Тому, необхідно розробити інвестиційну програму, щодо реабілітації та відкриття заводів і пунктів по переробці молока, а також створення сучасних автоматизованих комплексів по вирощуванню великої рогатої худоби та свиней, що в свою чергу стимулюватиме до створення комбикормових заводів.

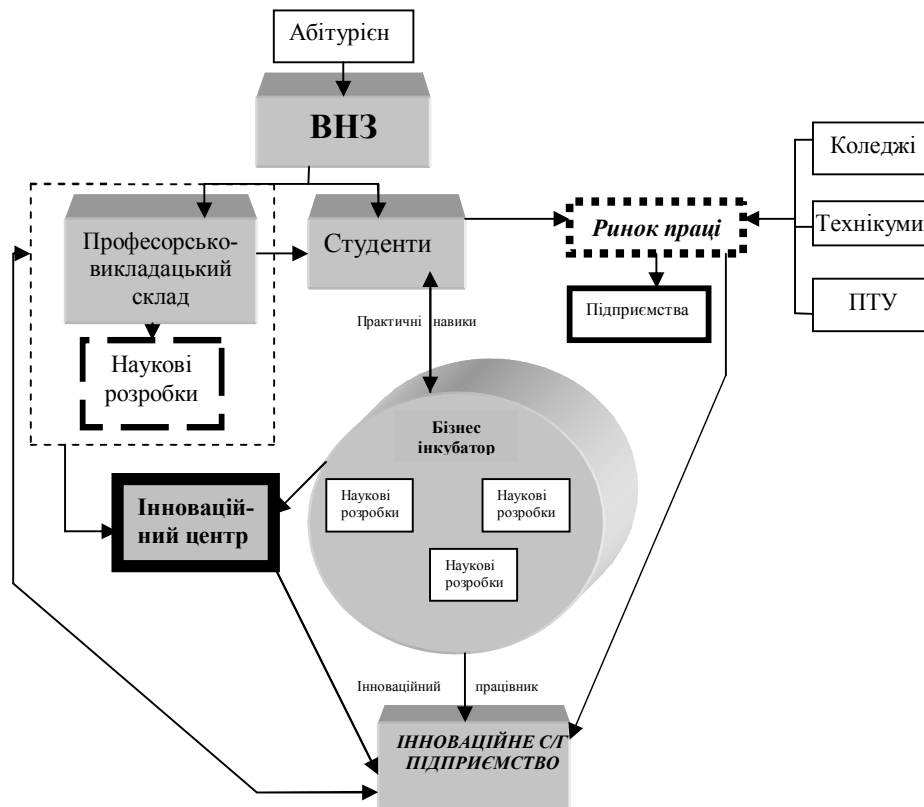
В сфері послуг також необхідні інноваційні зміни, особливо в житлово-комунальному секторі. Головним напрямком в ЖКГ повинні стати модернізація та оптимізація, а також якість наданих послуг, з використанням інноваційних підходів в водо-, газо-, та теплопостачанні, швидкому і надійному обслуговуванні даних секторів відповідальними та висококваліфікованими спеціалістами.

В ході формування такої складної інфраструктури буде створена велика кількість додаткових привабливих робочих місць для інноваційно-направленої молоді з гідною оплатою праці в різних районах області, особливо, в сільській місцевості, що сприятиме меншому їх відтоку до районних центрів та великих міст інших областей.

Регіон займає одне з провідних місць по вирощуванню зернових і технічних культур та цукрового буряку в державі. Але виникають проблеми щодо зберігання та переробки даної продукції на території області для більш пізньої і вигідної реалізації. За такої ситуації, бажано було б створити більш розгалужену систему елеваторів та відновити роботу необхідної кількості цукрових заводів. В результаті чого покращаться загальноекономічні показники області та знизиться рівень безробіття в віддалених районах. Але на даний момент існує проблема кадрового забезпечення підприємств інноваційно-направленими працівниками як в містах так і, особливо, в сільській місцевості регіону, а також відповідної їх підготовки.

Тому, для вирішення даної проблеми пропонується схема взаємозв'язку підприємств з вищими навчальними закладами, коледжами, технікумами та професійно-технічними училищами області (рис. 7).

З вищезазначеного випливає, що забезпечити інноваційний прорив регіону, який в даний момент знаходиться в депресивному стані, можна лише комплексними заходами інноваційного спрямування. Викладені проблеми та шляхи їх вирішення повинні носити безперервний систематичний характер. Ідея інноваційних перетворень регіону повинна втілюватися на всіх рівнях її забезпечення, починаючи з освітніх закладів і закінчуючи підприємствами, за умови підтримки державних органів. За таких умов регіон стане одним з провідних економічно-розвинених регіонів України з гідним рівнем розвитку.

Рис. 7. Алгоритм взаємозв'язку підприємств з вищими навчальними закладами області

Джерело: розроблено автором

Отже, щоб збільшити обсяги інноваційної зайнятості, необхідно, в першу чергу, проводити політику інноваційної направленості промислових підприємств області, які є основними споживачами інноваційних ідей, що виробляють науково-дослідні організації.

Висновки. Оскільки інноваційна інфраструктура в регіоні є функціонально неповною, недостатньо розвинутою, то вона й не охоплює усі ланки інноваційного процесу. В інноваційному середовищі практично відсутні венчурні фонди та центри трансферу технологій. Не підтримується належним чином діяльність винахідників, раціоналізаторів, науковців, що мають завершені науково-технічні розробки. Не в повному обсязі використовуються освітній та науковий потенціал, насамперед, вищих навчальних закладів у сфері інформаційно-комунікаційних, високих наукоємних технологій, а також інформаційних ресурсів системи науково-технічної та економічної інформації, зокрема, бази даних технологій, науково-технічних досягнень. Не визначено механізм стимулювання створення інноваційної інфраструктури.

Список використаних джерел:

1. Офіційний сайт Головного управління статистики у Кіровоградській області. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.kirstat.kr.ua>
2. Спрос и предложение на рынке труда и рынке образовательных услуг в регионах России: Сб. докладов по материалам Пятой Всероссийской научно-практической Интернет-конференции (22–23 октября 2008 г.). Кн. I. – Петрозаводск: Изд-во ПетрГУ, 2008. – 408 с. – [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://labourmarket.ru/iconfs/conf5/book/iconf5book1.pdf>

3. Левченко О.М. Професіональний потенціал: регуляторні механізми інноваційного розвитку. Монографія. – Кіровоград: КОД, 2009. – 375 с.
4. Наукова та інноваційна діяльність в області: статистичний збірник / Головне управління статистики у Кіровоградській області. – Кіровоград: 2010. – 78 с.

ЛЕВЧЕНКО А.Н., РЯБОВОЛИК Т.Ф. НАПРАВЛЕНИЯ ОБЕСПЕЧЕНИЯ ИННОВАЦИОННОЙ ЗАНЯТОСТИ НА РЕГИОНАЛЬНОМ УРОВНЕ

В статье рассмотрены направления обеспечения инновационной занятости на региональном уровне. Показана взаимосвязь занятости с инновационной деятельностью региона.

Ключевые слова: инновации, занятость, инновационная занятость, инновационная деятельность, региональные инновационные центры.

LEVCHENKO O.M., RYABOVOLIK T.F. DIRECTIONS OF PROVIDING OF INNOVATIVE EMPLOYMENT ARE AT REGIONAL LEVEL

In the article directions of providing of innovative employment are considered at regional level. Intercommunication of employment is rotined with innovative activity of region.

Keywords: innovations, employment, innovative employment, innovative activity, regional innovative centers.